

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА за период 2025 – 2027. године

1. УВОД

Општина Врњачка Бања потписала је Европску повељу о родној равноправности на локалном нивоу 22. децембра 2016. године („Службени лист општине Врњачка Бања“, бр. 27/16), чиме је локална самоуправа исказала спремност да унапреди локалне политике и поступање у области родне равноправности и положаја жена у општини.

Европска повеља на локалном нивоу је документ који политички обавезује, али је уједно и практичан алат који помаже локалним самоуправама да у своје политике уграде принцип родне равноправности и људских права. Сви градови и општине који потпишу Европску повељу за родну равноправност на локалном нивоу обавезују се да ће припремити акциони план у року од две године у којем ће одредити приоритете, активности и определити средства за спровођење планираних активности, у складу са начелом бр. 6 ове повеље.

У складу са тим, као и у складу са обавезама које проистичу из Закона о родној равноправности, председник општине Врњачка Бања донео је решење о именовану Тима за имплементацију пакета подршке број 020-62/24 од 16. априла 2024. године.

Граматицка употреба мушког или женског рода у променљивим речима у вези са занимањима, звањима и именованјима, односи се на мушкарце и жене, без дискриминације.

2. МЕЂУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНСКИ ОКВИР РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Законодавни оквир за израду Локалног акционог плана за родну равноправност (у даљем тексту: ЛАП) чине међународни ратификовани уговори и национални прописи о родној равноправности и забрани дискриминације, као и Закон о планском систему са пратећим подзаконским документима.

2.1. Међународни правни оквир родне равноправности

Међународни правни оквир у области родне равноправности и заштите жена од дискриминације чине међународни уговори о људским правима, који гарантују право на равноправност и недискриминацију. Универзални међународни антидискриминациони правни оквир чине конвенције Уједињених нација (УН) о људским правима и забрани дискриминације, и то: Универзална декларација о људским правима (1948);¹ Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966);² Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966);³ Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (1965);⁴ Конвенција Уједињених нација о укидању свих облика дискриминације жена (1979);⁵ Конвенција Уједињених нација о правима детета (1989)⁶ и Конвенција о правима особа са инвалидитетом (2006).⁷

Конвенција Уједињених нација о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW) најважнији је универзални документ о правима жена, а њен општи оквир чине остваривање суштинске једнакости жена и мушкараца, забрана дискриминације жена и обавезе држава потписница. У циљу постизања стварне равноправности (*de iure* и *de facto* једнакости), неопходно је препознати разлике између жена и мушкараца, уважити ове разлике и мењати окружења у којима су жене у неповољнијем положају у односу на мушкарце и стварати услове за једнаке могућности, једнак приступ и једнаке резултате за жене и мушкарце.

¹ Генерална скупштина Уједињених нација, Париз 10.12.1948.

² Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 7/71.

³ Закон о ратификацији Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 7/71

⁴ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о укидању свих облика расне дискриминације, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 31/67.

⁵ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о елиминацији свих облика дискриминације жена, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 11/81

⁶ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 15/90 и „Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 4/96 и 2/97

⁷ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 42/2009.

На регионалном нивоу, за Србију су значајни документи Савета Европе⁸ о људским правима, недискриминацији и родној равноправности, и то: Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950) која је најважнији регионални документ о људским правима. Овом конвенцијом је забрањена дискриминација у уживању права и слобода гарантованих конвенцијом по било ком основу,⁹ док је Протоколом бр. 12 (2000) уз конвенцију омогућено да се заштита од дискриминације може тражити у вези са кршењем било ког права које је гарантовано националним законодавством. Надаље, Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 2011)¹⁰ донета је са циљем успостављања нулте толеранције на насиље према женама и насиље у породици, као и да допринесе сузбијању свих облика дискриминације према женама и промовише суштинску једнакост жена и мушкараца. Насиље према женама означава се као кршење људских права и облик дискриминације жена. На крају, за локалне самоуправе је важна и Европска Повеља о родној равноправности на локалном нивоу (2006).¹¹

2.2. Национални законодавни оквир родне равноправности

Национални правни оквир забране дискриминације и родне равноправности у Републици Србији солидно је развијен и у великој мери усаглашен са међународним стандардима. Уставом Републике Србије¹² забрањена је дискриминација и прописано је да су пред Уставом и законом сви једнаки, као и да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.¹³ Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика,

⁸ Република Србија је од 2003. године чланица Савета Европе и ратификовала је велики број конвенција Савета Европе

⁹ Члан 14. ЕКЉП

¹⁰ Закон о ратификацији Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 12/2013

¹¹ Повеља је заснована на следећим начелима: 1) равноправност жена и мушкараца је фундаментално право; 2) да би родна равноправност била загарантована, морају се решавати питања вишеструке дискриминације и хендикепа; 3) подједнако учешће жена и мушкараца у процесима одлучивања је предуслов за демократско друштво; 4) елиминисање родних стереотипа је фундаментално за постизање равноправности између жена и мушкараца; 5) укључивање родних ставова у све активности локалне и регионалне управе је неопходно у процесу побољшања равноправности између жена и мушкараца и 6) правилно обезбеђивање ресурса за акциони план и програм је неопходан алат у унапређивању родне равноправности. Текст Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу доступан је на српском језику на:

<https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Evropska-povelja-o-rodnoj-ravnopravnosti-na-lokalnom-nivou.pdf>

¹² „Службени гласник РС“, бр. 98/2006

¹³ Члан 21. ст. 1. и 2. Устава Републике Србије

старости и психичког или физичког инвалидитета.¹⁴ Са аспекта положаја жена, веома је важно што је Уставом изричито прописано да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су у суштински неједнаком положају са другим грађанима.¹⁵ Уставом Републике Србије прописано је да држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности.¹⁶

Законом о забрани дискриминације¹⁷ уређена је општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације. Прописани облици дискриминације су непосредна и посредна дискриминација, повреда начела једнаких права и обавеза, позивање на одговорност, удруживање ради вршења дискриминације, говор мржње и узнемиравање, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање и навођење на дискриминацију.¹⁸ Као посебни случајеви дискриминације,¹⁹ између осталог, прописани су дискриминација на основу пола, рода и родног идентитета,²⁰ која постоји ако се поступа противно начелу родне равноправности, односно, начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота. Забрањено је ускраћивање права или јавно или прикривено признавање погодности у односу на пол, односно, род и родни идентитет или због промене пола, односно, прилагођавања пола родном идентитету, као и због трудноће, породилског одсуства, одсуства ради неге детета или посебне неге детета. Забрањено је и физичко и друго насиље, експлоатација, изражавање мржње, омаловажавање, уцењивање и узнемиравање с обзиром на пол, односно, род и родни идентитет, као и јавно заговарање, подржавање и поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно, стереотипних улога полова.

Законом о родној равноправности²¹ прописане су мере политике за остваривање и унапређивање родне равноправности, врсте планских аката у области родне равноправности и начин извештавања о њиховој реализацији, институционални оквир за остваривање родне равноправности, надзор над применом закона и друга питања од значаја за остваривање и унапређивање родне равноправности.

¹⁴ Члан 21. став 3. Устава Републике Србије

¹⁵ Члан 21. став 4. Устава Републике Србије

¹⁶ Члан 15. Устава Републике Србије

¹⁷ „Службени гласник РС“, бр. 22/2009 и 52/2021

¹⁸ Чл. 5-12. ЗЗД

¹⁹ Чл. 15-27 ЗЗД

²⁰ Чл. 20. ЗЗД

²¹ „Службени гласник РС“, бр. 52/2021

Родна равноправност подразумева једнака права, одговорности и могућности, равномерно учешће и уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота, једнаке могућности за остваривање права и слобода, коришћење личних знања и способности за лични развој и развој друштва, једнаке могућности и права у приступу робама и услугама, као и остваривање једнаке користи од резултата рада, уз уважавање биолошких, друштвених и културолошки формираних разлика између мушкараца и жена и различитих интереса, потреба и приоритета жена и мушкараца приликом доношења јавних и других политика и одлучивања о правима, обавезама и на закону заснованим одредбама, као и уставним одредбама. Законом је операционализован процес увођења родне перспективе прописивањем обавезе усвајања посебних мера, родно одговорног буџетирања, прикупљања родно сензитивних података и усвајања планских аката. Између осталог, утврђена је обавеза усвајања националне стратегије и акционог плана за родну равноправност, акционог плана за родну равноправност јединице територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, обавеза органа јавне власти и послодаваца да у своје планове и програме рада унесу део о родној равноправности, као и обавеза усвајања плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности.

Законом о родној равноправности прописано је да се у јединици локалне самоуправе образују тела за родну равноправност и то: 1) *комисија за родну равноправност* у скупштини јединице локалне самоуправе, као стално радно тело скупштине, које чине одборници, а све акте који се упућују скупштини разматра из родне перспективе и 2) *савет за родну равноправност* који се образује у органима управе јединице локалне самоуправе, а чине га именована или постављена лица, представници установа, органа и организација у областима значајним за родну равноправност и спречавање и сузбијање родно заснованог насиља, прати стање у области родне равноправности, иницира и предлаже мере за унапређење родне равноправности. У раду савета обавезно учествују и лица задужена за родну равноправност у органима управе јединице локалне самоуправе, која тим саветима пружају стручну и административно-техничку подршку у раду.

Ова тела за родну равноправност сарађују међусобно као и са свим другим телима за родну равноправност на нивоу јединице локалне самоуправе, аутономне покрајине и Републике Србије. Актима скупштине јединице локалне самоуправе ближе се уређују избор, надлежности и начин рада тела за родну равноправност.²² Поред тога, органи јавне власти који имају више од 50 запослених и радно ангажованих лица, дужни су да из реда својих запослених одреде лице задужено за родну равноправност у складу са својим актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места.²³ Законом су прописане обавезе лица задуженог за

²² Члан 63. ЗРР

²³ Руководилац органа јавне власти одређује руководиоца организационе јединице у чијој надлежности су послови који се односе на вођење евиденција у области рада за лице задужено за

родну равноправност, као и да ова лица морају бити обучена за обављање наведених послова.²⁴

Треба указати да је на основу неколико иницијатива, које су се углавном односиле на употребу родно осетљивог језика, Уставни суд 28. јуна 2024. године донео решење²⁵ којим је покренуо поступак за утврђивање неуставности Закона о родној равноправности и донео привремену меру којом обуставља извршења појединачног акта или радње предузете на основу закона, до доношења коначне одлуке Уставног суда. Међутим, ово није од утицаја на израду Локалног акционог плана за родну равноправност, имајући у виду да је у питању општи акт.

Надаље, Законом о планском систему²⁶ уређује се плански систем Републике Србије, односно, управљање системом јавних политика.²⁷ Документ јавних политика јесте плански документ којим учесници у планском систему, у складу са својим надлежностима, утврђују или разрађују већ утврђене јавне политике. Врсте докумената јавних политика јесу: 1) стратегија; 2) програм; 3) концепт политике и 4) акциони план.²⁸ Акциони план је документ јавне политике највишег нивоа детаљности, којим се разрађују стратегија или програм, у циљу управљања динамиком спровођења мера јавних политика које доприносе остваривању посебних циљева стратегије, односно програма. Акциони план садржи следеће обавезне елементе:²⁹ 1) опште и посебне циљеве преузете из стратегије, односно, програма који разрађује; 2) мере и активности за постизање општих и посебних циљева стратегије, односно програма, уз навођење пројеката ако се мере и/или активности спроводе кроз пројекте; 3) институције партнере одговорне за спровођење мера и активности, као и институцију носиоца која је одговорна за праћење спровођења и извештавање о спровођењу стратегије, односно програма који акциони план разрађује; 4) рок за завршетак предвиђених мера и активности; 5) потребна средства за спровођење мера, уз навођење извора финансирања за обезбеђена средства; 6) показатеље учинака на нивоу мера јавних политика, а по потреби и на нивоу активности; 7) информације о прописима које би требало донети, односно, изменити како би се реализовале мере јавне политике и 8) друге елементе прописане подзаконским актом Владе.

Према Закону о локалној самоуправи,³⁰ локална самоуправа је право грађана да непосредно и преко слободно изабраних представника управљају јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално

родну равноправност. О одређивању лица задуженог за родну равноправност и о свакој промени овог лица органи јавне власти обавештавају министарство.

²⁴ Члан 64. ЗРР

²⁵ Решење Уставног суда бр. 011 1686/21-1 од 28. 06 2024. године.

²⁶ „Службени гласник РС“, бр. 30/2018

²⁷ Члан 1. Закона о планском систему

²⁸ Члан 10. Закона о планском систему

²⁹ Члан 19. Закона о планском систему

³⁰ „Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон, 101/2016 – др. закон, 47/2018 и 111/2021

становништво, као и право и обавеза органа локалне самоуправе да у складу са законом, планирају, уређују и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво.³¹ У вршењу своје надлежности, јединица локалне самоуправе доноси прописе самостално, у складу са својим правима и дужностима утврђеним Уставом, законом, другим прописом и статутом.³² У надлежности је јединице локалне самоуправе да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права и родној равноправности.³³

Родна анализа је саставни део процеса увођења родно одговорног буџетирања у Републици Србији, које је дефинисано Законом о буџетском систему.³⁴ Према одредбама овог закона, родно одговорно буџетирање представља увођење принципа родне равноправности у буџетски процес, што подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности.³⁵ Родна равноправност је један од циљева буџетског система, па је прописано да буџетски систем, између осталог, треба да оствари алокацијску ефикасност која подразумева распоређивање средстава буџета са циљем унапређења родне равноправности.³⁶ Ово се односи на све нивое – републички, покрајински и локални, а обавезује и директне и индиректне буџетске кориснике.

Локални акциони план за родну равноправност општине Врњачка Бања израђен је уз пуно поштовање међународног и националног правног оквира забране дискриминације и родне равноправности.

3. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Израду Локалног акционог плана за родну равноправност општине Врњачка Бања подржала је Стална конференција градова и општина у оквиру пројекта *Одрживе и инклузивне услуге на локалном нивоу*, који финансира Влада Шведске, а реализује Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије (СКГО) у стратешку подршку Шведске асоцијације локалних власти и региона (SALAR), у периоду од јула 2022. до јуна 2025. године. Циљ пројекта је да створи услове да градови и општине у Србији постану ефикаснији у пружању инклузивних и квалитетнијих услуга свим мушкарцима, женама, дечама и девојчицама, уважавајући принципе родне равноправности, одрживости, приступа заснованог на људским правима и анализе засноване на доказима, а активности пројекта

³¹ Члан 2. Закона о локалној самоуправи

³² Члан 5. Закона о локалној самоуправи

³³ Члан 20. став 1. тачка 10. Закона о локалној самоуправи

³⁴ Службени гласник Републике Србије“, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр, 108/2013, 142/2014, 68/2015 – др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020, 118/2021, 138/2022 и 92/2023

³⁵ Члан 2. став 1. тачка 58в Закона о буџетском систему

³⁶ Члан 4. став 1. тачка 4. Закона о буџетском систему

спроводе се у складу са стандардима ЕУ, националним законодавством и јавним политикама.

Активности које су предузете у току израде Локалног акционог плана за родну равноправност:

- ✓ Формиран је Тим за имплементацију пакета подршке, решењем председника општине Врњачка Бања број 020-62/24 од 16. априла 2024. године. Радна група се састоји од четири члана који су представници Општинске управе.
- ✓ Одржан је иницијални састанак са представницима/цама локалне самоуправе и експерткињама СКГО, 18. априла 2024. године, на коме је успостављен оквирни договор у вези са израдом ЛАП-а, посебно договор у вези са достављањем података неопходних за израду ЛАП-а, као и други договори у вези са пакетом подршке коју пружа СКГО;
- ✓ Истог дана је одржана једнодневна обука о законском и стратешком оквиру родне равноправности у контексту израде ЛАП-а и договорени су даљи кораци у процесу израде ЛАП-а;
- ✓ Одржан је састанак са представницима/цама општине Врњачка Бања и представницима/цама установа и институција, 1. јула 2024. године, на коме су представљени истраживачки инструменти/алати за укључивање грађана и грађанки Врњачке Бање у израду ЛАП-а и на коме је дискутовано о стању родне равноправности у општини Врњачка Бања, примерима добре праксе и могућностима за побољшање;
- ✓ Израђен је онлајн упитник, који је био постављен на интернет презентацији општине Врњачка Бања у периоду од 23. јула до 11. августа 2024. године;
- ✓ Одржане су две фокус групне дискусија са женама у општини Врњачка Бања, у периоду 4-5. јул 2024. године. Циљеви фокус групних дискусија били су прикупљање података о томе како живе жене, има ли разлике у односу село/град или у односу на различите групе жена; да ли град, приликом креирања програма и пројеката, узима у обзир потребе жена, укључујући жене из вишеструко маргинализованих група, а дискутовало се и о свакодневном животу жена, образовању и запошљавању, сервисима и подршци (здравље, социјална заштита), култури и спорту, безбедности, политичкој партиципацији и очекивањима од општине Врњачка Бања. Учествовало је укупно девет учесница, укључујући две жене са инвалидитетом. Фокус групне дискусије одржане су у Врњачкој Бањи и Грачацу;
- ✓ Спроведена је анкета са женама у Врњачкој Бањи, путем упитника, који је био доступан за попуњавање у периоду од 23. јула до 28. августа 2024. године. Резултати анкете су интегрисани у текст локалног акционог плана. Упитник је био постављен на сајту општине Врњачка Бања, а у физичком облику се могао преузети и попунити у Општинској управи општине

Врњачка Бања. Питања обухваћена анкетом односила су се на задовољство животом у граду, запошљавање жена, образовање, здравље жене, култура и спорт, безбедност жена, политичка партиципација и одлучивање. Упитник је испунило укупно 105 жена са територије општине Врњачка Бања. Распон година испитаница креће се у опсегу између 19 и 63 година. Највише је испитаница са факултетском дипломом (43,8%), са средњим образовањем (26,6%), затим са вишом школом (21,9%), а само једна испитаница је са завршеном основном школом.

- ✓ Одређено је лице задужено за родну равноправност у општини Врњачка Бања, решењем број 020-240/17 од 15. новембра 2017. године;
- ✓ Председник општине Врњачка Бања донео је решење о формирању Савета за родну равноправност број 020-132/23 од 13. новембра 2023. године. Наведеним решењем су именовани чланови Савета за родну равноправност.
- ✓ Скупштина општине Врњачка Бања донела је Одлуку о образовању Комисије за родну равноправност број 020-31/23 од 30. марта 2023. године.

Подаци неопходни за израду ЛАП-а добијени су од надлежних институција у локалној самоуправи, као и из других доступних извора. Поред тога, подаци су прикупљени кроз фокус групе и анкету са женама, а резултати истраживања представљају подлогу за планирање мера и активности Локалног акционог плана за родну равноправност општине Врњачка Бања. Подршку изради ЛАП-а дале су СКГО консултанткиње др Косана Бекер и Недељка Боројевић.

Нацрт ЛАП-а објављен је на сајту општине Врњачка Бања ЦЦЦ године. Јавна расправа о нацрту ЛАП за родну равноправност трајала је од ЦЦЦ године до ЦЦЦ године. У том периоду организовани су отворени састанци с представницима надлежних органа општине и представника Сталне конференције градова и општине са заинтересованим грађанима/грађанкама дана ЦЦЦ

Нацрт ЛАП-а био је доступан у истом периоду на интернет презентацији општине Врњачка Бања, са упутством о начину достављања писаних коментара.

4. АНАЛИЗА СТАЊА

Врњачка Бања се налази у централном делу Србије и припада Рашком округу. Општина је разуђена, заузима површину од 239 km², а густина насељености је 105 становника/m²³⁷ Привредни, политички и културни центар општине са укупно 14 насеља: Врњачка Бања, Вранеши, Врњци, Вукушица, Гоч, Грачац, Липова, Ново Село,

³⁷ DevInfo база, Профил општине Врњачка Бања, април 2024

Отроци, Подунавци, Руђинци, Станишинци, Штулац и Рсавци.³⁸ Општина спада у II групу општина према степену развијености (80-100% од републичког просека).³⁹

Удаљеност Врњачке Бање од Београда је 200 km, а удаљеност од аеродрома Београд 190 km, Ниш 120 km и Краљево 40 km. Са југа, истока и запада Врњачка Бања је заклоњена планином Гоч и њеним огранцима, док је са севера заштићена венцем Гледићких планина и није изложена јаким ветровима. Уже планинско подручје Врњачке Бање, са планином Гоч, део је огромног шумско-планинског комплекса Копаоника, које представља залеђе Врњачке Бање и простире се према југу. Поред Гоча (1.147m) и Копаоника (2.017m), ту су још и Жељин (1.785m), Јастребац (1.492m) и Столови (1.375m). Читаво шире планинско туристичко подручје Врњачке Бање изобразано је котлинама кроз које протиче низ брзих планинских потока и речица на путу према Западној Морави.⁴⁰

Врњачка Бања има веома дугу традицију лечења. На Врњачком топлом минералном извору у времену од II до IV века Римљани су изградили лечилиште и опоравилиште *Aquae Orcinae*. Развој здравства у Врњачкој Бањи има традицију дугу преко 150 година. Први бањски лекар који је својим пацијентима препоручивао лечење у Врњачкој Бањи био је Јосиф Панчић 1860. године. Од тог времена природни и балнеоклиматолошки фактор којим Врњачка Бања обилује био је коришћен за лечење шећерне болести, болести органа за варење, болести јетре, болести мокраћних органа, болести коже, очију, нервног система, као и побољшање и превенцију општег здравственог стања пацијената. Шира област Врњачке Бање представља веома богато и занимљиво туристичко подручје Србије. Ово је регија са најзначајнијим споменицима српске средњевековне културе, посебно манастирима са монументалним фрескосликарством од којих је неке, као светску културну баштину, заштитио УНЕСКО.⁴¹

4.1. Демографски показатељи и развој

У општини Врњачка Бања, по попису из 2022. године живи 25.117 становника, од којих 9.252 становника чини градско становништво. За општину Врњачка Бања је карактеристично да има механички прилив становништва са простора ван општине, негативан природни прираштај и исељавање становништва са брдско-планинских простора. Природни прираштај је негативан почев од 1991. године, док је 2000. године природни прираштај износио -4,2 ‰ У општини је приметан пораст броја становника у самој Врњачкој Бањи, док је у другим насељима

³⁸ Сајт општине Врњачка Бања, доступно на: сајт: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/o-nama/opstina-vrnjacka-banja?alphabet=cyr>

³⁹ АПР, Врњачка Бања: Основни подаци, доступно на: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

⁴⁰ Сајт Туристичке организације, географски положај, доступно на: <https://vrnjackabanja.co.rs/geografski-polozaj/>

⁴¹ Сајт Туристичке организације, географски положај, доступно на: <https://vrnjackabanja.co.rs/istorija-banje/>

приметан пад броја становника. Тако је од 1971. до 2002. године забележен пад броја становника у селима Гоч (за 70%), Станишинци (за 49%), Отроци (за 29%) и Врњци (за 26%)⁴²

	2001.	2011.	2022.
Број становника	26.492	27.527	25.065
Густина насељености	111	124	105

Табела 1: Подаци из Пописа о броју становника

У периоду између два пописа од 2011-2022. године, број становника Врњачке Бање смањено се за око 2.400 људи. Смањење броја становника у општини је довело и до смањења густине насељености са 124 (2011) на 105 становника/km² у 2022. години. Број становника се константно смањивао у свим насељеним местима општине у претходном периоду.⁴³

	2011.	2022.
Број становника	26.492	25.065
Живорођени (на 1000 становника)	7,8	8
Умрли (на 1000 становника)	15,8	17
Природни прираштај (на 1000 становника)	-8	-9
Умрла одојчад (на 1000 живорођених)	0	0

Табела 2: Подаци из виталне статистике⁴⁴

У Врњачкој Бањи има више жена (12.912) од мушкараца (12.205). Просечна старост становништва је 46 година.⁴⁵

	2021		2022	
	Ж	М	Ж	М
Деца до 6 година (предшколски узраст)	684	755	714	769
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	871	924	863	955
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	529	543	489	507

⁴² Програм развоја Врњачка Бања 2005-2015, доступно на: <http://www.ekoregistar.sepa.gov.rs/program-razvoja-opstine-vrnjacka-banja-2005-2015>

⁴³ Ибид.

⁴⁴ DevInfo база, Врњачка Бања, 2011, 2024

⁴⁵ DevInfo база, Врњачка Бања 2024